

NOTAT – FORETRÆDE

Økonomiske kommentarer til ISOBRO's materiale

Der er en række mangler i analysen fra ISOBRO vedr. økonomien i genbrugsbutikker. Dels er der tale om en driftsøkonomisk sammenligning og dels er de to typer genbrugsbutikker, de frivillige butikker og de kommunale butikker, ikke sammenlignelige.

04.07.2018

Side 1 af 5

J.nr. 4.5.14.9.5 MG

Dansk Affaldsforening
Vodroffsvej 59, 1
1900 Frederiksberg C

Tlf.: 72 31 20 70

danskaffaldsforening.dk

Driftsøkonomisk sammenligning

ISOBRO's analyse bygger på regnskabstal fra genbrugsbutikker i 6 kommuner, og er derfor en driftsøkonomisk sammenligning mellem to typer butikker og *ikke* en samfundsøkonomisk analyse. I en samfundsøkonomisk analyse tages der normalt højde for en række effekter, som er svære at opveje mod hinanden – mere end bare driftsøkonomien, f.eks. skal følgende måles i en komplet samfundsøkonomisk analyse: Beskæftigelse, økonomisk vækst, renteniveau, inflationsniveau, den offentlige balance m.m.

Når ISOBRO i flere figurer i deres materiale skriver "Det samfundsøkonomiske overskud", menes der driftsoverskuddet. ISOBRO foretager en sammenligning af overskuddet i driftsøkonomien i butikkerne, som I sig selv giver værdi til organisationerne, og ikke nødvendigvis giver den samme værdi til samfundet som helhed.

Det er i denne sammenhæng ikke aktuelt at diskutere, hvilke samfundseffekter de forskellige butikker bidrager med, da der udelukkende er tale om driftsøkonomi. I ISOBRO's materiale nævnes der i hvor høj grad de tjente penge fra de frivilliges butikker "bliver i" kommunen til forskellige aktiviteter, mens aktiviteter/bidrag fra de kommunale butikker ikke anerkendes. Her kan der bl.a. nævnes: miljøeffekt, sociale- og lokale arbejdspladser, minimering af affaldsgebyret hos kommunens borgere samt ikke mindst betaling af indkomstskat og moms.

Frivillige og kommunale butikker er forskellige

For at foretage en sammenligning af, hvilken driftsøkonomi der er "bedst", skal man sørge for, at det der sammenlignes, har tilstrækkeligt med fælles karakteristika. Sammenligningen i ISOBRO's materiale tager udgangspunkt i, at de to forskellige butikker sælger genbrugelige effekter, men her stopper de fælles træk.

Vi ser to typer genbrugsbutikker, som hver løser forskellige opgaver, under forskellige vilkår. For at sikre, at sammenligningen er valid, skal disse forskelligheder udlignes kunstigt, for at give et retvisende billede – det vurderer Dansk Affaldsforening ikke er muligt – og i øvrigt ikke forsøgt i ISOBRO's materiale.

De frivillige organisationer modtager genbrugsgenstande gratis fra borgere, de kan annoncere efter borgernes genbrugsgenstande, de "ansatte" er frivillige og

arbejder derfor gratis, de er momsfristaget, de kan placere deres butikker, hvor der er flest kunder og i mange tilfælde har de gratis adgang til genbrugsgenstande fra de kommunale genbrugspladser. Dernæst er deres mål at generere størst muligt overskud.

Side 2 af 5

De kommunale butikker arbejder med affald afleveret på genbrugspladserne og har dermed omkostninger forbundet med indsamlingen, de må ikke annoncere efter genbrugsgenstande, de skal betale løn til de ansatte (almindelige stillinger eller særlige ansættelsesforhold, som f.eks. flexjob, sprogforløb og skånejob), de skal svare moms og kan i øvrigt ikke placere deres butikker, hvor de har lyst. Endelig er deres mål at skulle levere resultater på flere bundlinjer: 1) sikre miljøgevinster ved at løfte mest muligt affald op i affaldshierarkiet, dvs. at genbruge mest muligt og 2) få flest mulige ind på arbejdsmarkedet, ved f.eks. at oprette særlige stillinger.

Det eneste, de to forretningsmodeller har til fælles, er flowet gennem butikkerne af genbrugelige genstande, dog er der i øget omfang ikke tale om sammenlignelige varegrupper, da de kommunale butikker udvider med f.eks. genbrugsbyggekoder. Det gør altså *ikke* sammenligneligheden valid, hvilket gør figur 1 og 2 i ISOBRO's notat "Samfundsøkonomien i kommunale genbrugsbutikker" uanvendelige til formålet om at belyse, hvilken af de to typer forretningsmodeller der bidrager mest til samfundet.

ISOBRO sammenligner kun på én bundlinje – den driftsøkonomiske – derfor er det klart, at det er den butik med netop dét entydige fokus, der vil klare sig bedst.

Resultatet af ISOBRO's sammenligning ender med at give et billede af, hvad den ene butik fokuserer på, men giver ikke et billede af den anden butiks fokus – nemlig miljøgevinster og at løfte så meget affald op i affaldshierarkiet som overhovedet muligt samt jobskabelse.

Hvad er markedsprisen på et genbrugsmarked?

ISOBRO gør i deres materiale meget ud af, at kommunerne skal sælge "genbrugsvarene" til "markedsprisen". Vi ser, at der ikke kun er ét, men rigtig mange genbrugsmarkeder, hvor der under forskellige forudsætninger udveksles brugte genstande af alskens slags.

Der er de to veninder, der sælger brugt legetøj på et tæppe på villavejen, Lauritz.com, Den Blå Avis, loppemarkeder, "gratis ting", et utal af hjemmesider for køb og salg af brugte genstande, genbrugsbutikker drevet af frivillige organisationer, byttehjemmesider, antikvitetsbutikker, forældre der giver ting videre til deres børn, kommunale genbrugsbutikker og meget mere.

På så broget et marked giver det stort set ikke mening at tale om "markedsprisen" for en bestemt genstand. Nogen forærer gerne 6 vinglas væk, mens andre vil have (og kan få) 120 kroner for dem. Prisen afhænger ganske enkelt af konteksten, herunder tid og sted.

Priserne i de kommunale genbrugsbutikker fastsættes derfor blandt andet ud fra erfaringer, hensynet til varernes flow gennem butikken og butikkens geografiske placering.

Vi er således ikke bekendt med, at der eksisterer særlige "markedspriser" for særlige genbrugsprodukter eller genbrugsproduktgrupper. Vi har flere gange bedt ISOBRO om at fortælle, hvordan de fastsætter "markedspriserne" i deres butikker, dog uden at få svar.

Side 3 af 5

Diskussionen om "markedspriser" er efter vores opfattelse meningsløs, når det handler om genbrugsvarer. I stedet burde vi sammen fokusere på at etablere et samarbejde og et system, der får flest mulige genbrugsvarer i cirkulation.

Kommunale genbrugsbutikker er et supplement

Mest muligt skal genbruges inden det kommer på de kommunale genbrugspladser. Derfor er de kommunale genbrugsaktiviteter, herunder de kommunale genbrugsbutikker, alene et supplement til det samlede genbrugsmarked. Kommunale aktiviteter på genbrugsområdet vil skulle eksistere i al den tid borgerne fortsat kommer med affald, der kan genbruges til genbrugspladserne.

De kommunale genbrugsbutikker som danner baggrund for analysen, bruges som årsag til en tilbagegang i salget i de frivillige butikker fra 2015 til 2016. To af de kommunale genbrugsbutikker som indgår i analysen, har eksisteret i mellem 25 og 30 år før 2015. Det er derfor ikke sandsynligt, at den pludselige tilbagegang fra 2015 til 2016 skyldes en genbrugsbutik, der har kørt i 30 år. En anden af de kommunale genbrugsbutikker i analysen er så nyligt etableret (2017), at de (som det også fremgår i rapporten) ikke reelt har bidraget til analysens resultater.

Derudover er der altså 4 butikker tilbage, som reelt kan have indflydelse – så er spørgsmålet bare, om det så netop er den kommunale butik eller andre faktorer, der spiller ind i tilbagegangen hos de frivillige butikker.

I analysen nævnes ikke alle de platforme og muligheder der er i Danmark for at genbruge. Udover de næsten 1000 frivillige butikker og de ca. 50 kommunale genbrugsbutikker, er der et utal af loppemarkeder, vintage-shops, idrætsforeninger med gensalg, Facebookgrupper til gensalg, online platforme så som Den Blå Avis (DBA), Tradono (lanceret i 2015), Reshopper (lanceret i 2012), Trendsales, Gul og Gratis, Lauritz.com osv.

F.eks. er antallet af annoncer på DBA steget fra ca. 10 mio. i 2013 til over 19 mio. i 2016 altså en stigning på 88 % på 3 år.

ISOBRO undlader desuden at fortælle om den interne konkurrence, der er mellem deres medlemmer. Der ligger typisk genbrugsbutikker i samme områder, der drives af forskellige frivillige organisationer. Da de alle gerne vil tjene flest mulige penge til deres organisationer, konkurrerer de naturligvis om kunderne og tilsvarende konkurrerer de om at få de bedste genbrugsvarer (gratis) fra borgerne i lokalområdet.

Endelig findes der også genbrugsbutikker, der opererer på kommercielle vilkår. De konkurrerer i realiteten med de frivillige organisationers genbrugsbutikker, men uden de samme gunstige vilkår, de frivillige organisationers genbrugsbutikker arbejder under.

Side 4 af 5

Der er altså flere årsager til at salget kan være faldet visse steder, selvom der i det store hele genbruges mere og mere.

Igen er vores budskab, at der kommer mere ud af at samarbejde i stedet for at føre nyttesløse og kontraproduktive diskussioner om en konkurrence, der reelt ikke eksisterer.

De frivillige genbrugsbutikker er ikke et gratis alternativ

ISOBRO mener, at det er omkostningsfrit at aflevere genbrugsgenstande, der kommer på genbrugspladserne til de frivillige organisationer. Det er ikke korrekt.

Omkostninger for genbrugspladsen vil afhænge af, hvordan man organiserer det og hvilken aftale man laver med den/de frivillige organisationer. Men omkostningsfrit er det ikke.

Kommunen/selskaber skal bruge penge og ressourcer på fx at lave aftalerne med de frivillige organisationer, informationsmateriale, stille materiel til rådighed, holde øje med containerne, vejledning på genbrugspladsen, eventuelt mistet indtjening, oprydning, tilbagetagning af de genbrugelige genstande, som ikke sælges i butikkerne og/eller gratis udleje af arealer på genbrugspladsen. De omkostninger dækkes typisk via borgernes genbrugspladsgebyr.

Hvad siger tallene?

Efter forespørgsel har Dansk Affaldsforening modtaget en række tal fra ISOBRO, som ligger til grund for den sammenligning, der er gjort mellem kommunale butikker og frivillige butikker i de 6 kommuner i analysen (Frederikssund, Næstved, Aabenraa, Skanderborg, Hjørring og Horsens).

Tallene inkluderer det samlede overskud og omsætning for de frivillige butikker, på kommuneniveau for 2014, 2015 og 2016. Vi er altså nu i stand til at se, hvordan de frivillige butikker i de pågældende kommuner har klaret sig:

- I halvdelen af kommunerne i analysen, oplever de frivillige butikker en fremgang i *omsætningen* fra 2015 til 2016
- De frivillige butikker oplever tilbagegang i *overskuddet* i fire kommuner fra 2015 til 2016. De frivillige butikker som står for tilbagegangen, fylder meget i analysen. De frivillige butikker i de tre kommuner med tilbagegang i omsætningen, står nemlig for hele 69 % af omsætningen for alle de frivillige butikker i analysen i 2015. Ligeledes står de frivillige butikker i de kommuner, som oplever tilbagegang i overskuddet, for 75 % af det samlede overskud for de frivillige butikker i analysen. Undersøgelsen vægter altså skævt i forhold til at give et retvisende billede af, om de frivillige butikkerne i alle de 6 kommuner har

oplevet fremgang eller ej. I flere af kommunerne går det nemlig rigtig godt for de frivillige butikker, men de drukner i denne undersøgelse, af de steder der sælges mere.

- I en af kommunerne opleves en fremgang i omsætning men tilbagegang i overskuddet fra 2015 til 2016. Denne tendens skal som regel forklares med en ændring internt i butikken: højere omkostninger som følge af ændringer, der kendes af den konkrete butik – det er altså ikke sandsynligt at tilbagegang i overskuddet i butikkerne i denne kommune skal forklares med eksterne årsager, såsom en kommunal butik.

Side 5 af 5

Konklusionen på de modtagne tal fra ISOBRO's butikker i de 6 kommuner er, at der ikke er en sammenhæng mellem kommunerne og deres tilbage- eller fremgang i perioden fra 2014 til 2016. Det som de 6 kommuner har til fælles er, at der ligger en (eller flere) kommunal genbrugsbutik i kommunen, men der er ikke et fælles træk for, hvordan udviklingen i omsætning og overskud bevæger sig, internt i kommunen over tid - og slet ikke over en så lille årrække, ISOBRO regner med her.

Data på genbrug

Der mangler generelt data på genbrugsområdet. Det er noget, de kommunale butikker er ved at se ind i, uden at det skal medføre større administrative byrder. En række kommunale butikker vejer generelt eller på stikprøvebasis de varer, der går ind i butikken samt det, der går ud som affald.

ISOBRO har i deres analyse brugt et tal for en kommunal butik, der giver et estimat på sammenhængen mellem omsætning i kroner og antal tons affald genbrugt. Det tal har vist sig at variere fra år til år og er således yderst usikkert. Dernæst må det forventes, at de kommunale genbrugsbutikker qua deres miljøfokus sælger flere varer med lav værdi – altså omsætter mere affald pr. krone end de frivillige butikker.

Derfor mener vi, at det ikke er muligt at drøfte, hvorvidt genbrugskagen bliver større eller mindre, når der kommer en kommunal butik i kommunen.